

II КОНСУЛЬТАЦІЇ

Самохіна Н. Ф.,

зав. відділу НБУВ, канд. техн. наук

Представлення наукових фахових видань в інформаційному ресурсі «Наукова періодика України»

Інформаційний ресурс «Наукова періодика України» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) – зібрання електронних версій періодичних наукових фахових видань – засвідчив, що потреба у вільному доступі до електронних версій наукових журналів є достатньо актуальною. Наукові установи та навчальні заклади виявляють зацікавленість у розміщенні електронних версій своїх періодичних видань у зібранні «Наукова періодика України» на веб-порталі НБУВ, що сприяє більшій поінформованості про видання серед наукового загалу та дає можливість вести активний обмін з вітчизняними та зарубіжними установами.

Ще у 2008–2009 рр. НБУВ розпочала формування інформаційного ресурсу «Наукова періодика України». Нормативною базою для реалізації цього проекту стали Закон України № 537-V від 09.01.2007 р. «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1111 від 17.10.2012 р. «Порядок формування Переліку наукових фахових видань України» та Наказ ВАК України і НАН України № 436/311 від 07.07.2008 р. «Про затвердження Порядку передавання електронних копій періодичних друкованих наукових видань на зберігання до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», що передбачають передавання до НБУВ засновниками наукових журналів та збірників наукових праць електронних копій видань, які НБУВ безоплатно розміщує на своєму веб-порталі та забезпечує до них доступ <http://www.nbuv.gov.ua>.

У зв'язку з реконструкцією старого сайту НБУВ інформаційний ресурс «Наукова періодика України» з вересня 2013 р. був переведений на нову платформу (САБ ІРБІС) для забезпечення нових пошукових можливостей та інтеграції до міжнародних науково-інформаційних систем. Створення електронного інформаційного ресурсу «Наукова періодика України» здійснюється відділом наукової організації електронних інформаційних ресурсів (ВНОЕІР) НБУВ. Для наукового

опрацювання електронних матеріалів у САБ ІРБІС розроблено більше ста відповідних полів та підполів, до яких заносяться відомості про кожен журнал. На сьогодні на нову пошукову платформу переведено 2200 періодичних видань (з них 400 електронних аналогів нових назв, раніше не відображених, а також 47 журналів, що існують лише в електронній формі). Інформаційний ресурс «Наукова періодика України» представляє 150 тис. наукових статей, внесених до змісту відповідних номерів періодичних видань.

Як зазначалося, зміни у правилах подання електронних версій періодичних фахових видань, пов'язані з переведенням інформаційного ресурсу «Наукова періодика України» на нову платформу, що дасть можливість у перспективі інтегрувати електронну наукову періодику до єдиного пошукового апарату НБУВ.

Перевагами нового інтерфейсу інформаційного ресурсу «Наукова періодика України» є:

- представлення повної інформації про публікацію: журнал, випуск, рік тощо;
- забезпечення правильного бібліографічного опису наукових публікацій відповідно до ДСТУ;
- проведення пошуку публікацій за «Авторським покажчиком», «Покажчиком назв публікацій», що дає можливість підібрати всі публікації даного автора в електронному вигляді;
- проведення розширеного пошуку за ключовими словами із назв публікацій;
- добирання всіх публікацій певного автора зі знайденого бібліографічного опису за гіперпосиланням;
- здійснення переходу від бібліографічного опису наукової публікації за гіперпосиланням до повного опису журналу для з'ясування його фахової спрямованості та спеціальності ДАК України;
- здійснення переходу від бібліографічного опису наукової публікації за гіперпосиланням до змісту журналу для перегляду всіх публікацій випуску;
- забезпечення попереднього перегляду тексту без його завантаження на комп'ютер користувача (має бути встановлена програма для перегляду PDF-файлів);
- інтеграція відомостей «Наукової періодики України» з «Реферативною базою даних». Реалізована можливість скористатись розширеним пошуком, який надає реферативна база даних, а потім переглянути знайдені повні тексти статей: для електронних версій публікацій виводиться інформативний реферат;

у реферативній базі даних вводяться посилання на відповідний повний текст публікації.

Роботу інформаційного ресурсу «Наукова періодика України» забезпечує відділ програмно-технологічного забезпечення комп'ютерних мереж НБУВ, у структурі якого створено дві групи: організації електронних наукових фахових періодичних видань та організації наукової електронної бібліотеки. Група організації електронних наукових фахових періодичних видань здійснює наповнення та наукове опрацювання інформаційного ресурсу «Наукова періодика України». Керівник групи організації електронних наукових фахових періодичних видань відповідає за загальну координацію роботи групи, проводить первинну експертизу комплектності та відповідності отриманого пакета документів встановленим вимогам, вносить до переліку нові назви наукових журналів та фахових видань, врегульовує проблеми, що виникають у взаємовідносинах Бібліотеки з редакціями тощо. Кожен випуск електронної версії періодичного видання має бути оформлений за відповідними правилами, поданими на веб-сайті НБУВ (Пам'яка щодо підготовки електронної версії періодичного видання до публікації).

Адміністратор інформаційного ресурсу є відповідальним за приймання електронних матеріалів. Він спілкується з редакціями наукових видань, проводить листування електронною поштою, здійснює приймання електронних копій на компакт-дисках або флеш-носіях (доставлених особисто, надісланих Укрпоштою, службою кур'єрської доставки тощо), перевіряє комплектність та відповідність матеріалів, що надаються видавцями встановленим вимогам, проводить первинну перевірку всіх наданих файлів. Після розміщення видання в інформаційному ресурсі «Наукова періодика України», передавання електронних копій проводиться, в основному, засобами електронної пошти, тобто матеріали потрапляють до адміністратора ресурсу за адресою e-journals@nbuv.gov.ua. У цьому випадку редакція видання надсилає не весь комплект документів, а лише ті матеріали, які необхідно преставити або оновити. У разі виявлення відсутніх, пошкоджених або неналежно оформлених документів або файлів керівник групи та адміністратор інформаційного ресурсу повідомляють про це редакцію видання і роблять відповідні помітки у реєстрі надходжень, в якому фіксують всю службову інформацію щодо відомостей про наукове періодичне видання, його електронні копії, прийняті бібліотекою на зберігання.

Серед наукових видань інформаційного ресурсу «Наукова періодика України» як приклад належного оформлення та чіткої співпраці видавців з відділом програмно-технологічного забезпечення комп'ютерних мереж НБУВ можна назвати видання «Демографія та соціальна економіка» (<http://www.nbuv.gov.ua/j-tit/dse>) та «Український соціум» (<http://www.nbuv.gov.ua/j-tit/Usoc>).

Адміністратор інформаційного ресурсу також здійснює розподіл файлів, отриманих від редакції видання, між операторами для опрацювання. Так, до комп'ютера керівника групи потрапляють анкети з вихідними відомостями періодичних видань (для оновлення відомостей про журнали, внесення до переліку фахових видань нового наукового журналу), ілюстративний матеріал, наданий у комплекті документів. На комп'ютери співробітників групи організації електронних наукових фахових періодичних видань адміністратор інформаційного ресурсу направляє комплекти файлів тих випусків видань, що потребують опрацювання. Оновлення веб-порталу НБУВ здійснюється раз на добу, тому опрацьовані випуски електронних періодичних видань з'являються на веб-порталі наступного дня. Також адміністратор ресурсу приймає результати роботи у операторів і формує страхову копію електронних документів.

Якщо редакція видання потребує довідки про внесення електронної копії видання на зберігання до НБУВ для перереєстрації часопису в ДАК України, відповідну довідку готує керівник групи за фактом представлення електронного аналогу наукового періодичного видання на веб-порталі НБУВ.

При першому зверненні до НБУВ щодо розміщення періодичного наукового видання на веб-порталі Бібліотеки редакція видання формує пакет супровідних документів. До цього пакета входять такі документи:

1. Лист-клопотання від установи-видавця періодичного видання на офіційному бланку, засвідчений підписом керівника установи. Лист готується у довільній формі, без зазначення конкретних номерів і років, які видавець просить взяти на зберігання.
2. Сканована копія «Свідоцтва про державну реєстрацію засобу масової інформації» оформлена у вигляді файла формату jrg.
3. Сканована копія обкладинки одного з нових випусків видання оформлена у вигляді файла формату jrg (розмір 140x200 пікс.).
4. Анкета «Інформація для титульного файла» подається у вигляді таблиці текстового редактора Word:

Рік заснування:
Тематика:
Реферативні бази даних: назва БД, назва видання у БД, інтернет-посилання
ISSN:
Свідоцтво про державну реєстрацію:
Фахова реєстрація у ДАК України:
Галузь науки:
Періодичність:
Мова видання:
Засновник:
Головний редактор:
Заступники головного редактора:
Відповідальний секретар:
Члени редакційної ради:
Члени редколегії: (з розкриттям вчених звань)
Адреса редакції:
Телефон:
Е-пошта:

На вимогу редакції видання може бути встановлений період затримки представлення нових випусків журналу у відкритому доступі. У разі, якщо видавець бажає встановити термін такої затримки, замість листа-клопотання надається договір про передачу електронної копії на зберігання, у якому вказуються умови та терміни публікації нових випусків видання в інформаційному ресурсі. Пакет супровідних документів представник редакції видання привозить особисто, надсилає Укрпоштою або іншою службою доставки документів.

Сьогодні в межах інформаційного ресурсу «Наукова періодика України» налагоджено повнотекстовий пошук наукових публікацій у форматі PDF.

Завдяки новому пошуковому інтерфейсу можна:

- знайти повний текст наукової публікації у пошуковій системі Google з можливістю перегляду бібліографічного опису публікації;
- дібрати за прізвищем автора всі публікації, наявні в електронній формі у «Науковій періодиці України»;
- отримати низку повних текстів наукових публікацій за ключовими словами.

Перспективи розвитку інформаційного ресурсу «Наукова періодика України»:

- забезпечення релізації пошуку за розділами знань та спеціальностями ДАК України;
- представлення інформації про наукові публікації англійською мовою та у транслітерованому вигляді (відповідно до вимог наукометричних інформаційних систем);
- продовження роботи з ретроконверсії архіву періодичних видань (для реалізації сучасних інформаційних можливостей ресурсу пропонуємо редакціям наукових журналів допрацювати архіви періодичних видань за новими правилами, представленими на веб-порталі НБУВ).

Чайковська Л. Д.

м.н.с.

Центр формування бібліотечно-інформаційних ресурсів НБУВ

Про надходження обов'язкового примірника видань науково-дослідних установ Національної академії наук України до фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

У сучасних умовах економічної нестабільності питання повноти формування національних бібліотечно-інформаційних ресурсів набувають ще більшої актуальності. Комплектування фондів обов'язковим примірником (ОП) видань завжди посідало особливе місце в роботі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ), оскільки однією з основних функцій національних бібліотек є забезпечення повноти комплектування та зберігання фондів вітчизняних документів.

В Україні система обов'язкового примірника регламентується Законом України «Про обов'язковий примірник документів» від 9.04.1999 р., № 595-XIV [9] з пізнішими змінами і доповненнями. Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів» від 10.05.2002 р., № 608 [10] та постановою Президії Національної академії наук України «Про доставляння обов'язкових примірників видань» від 21 квітня 2010 р., № 118 [8].